

ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

**2009 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ՑՅՈՒՐԻՆԽ ՔԱՂԱՔՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
«ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԻՋԵՎ ԴԻՎԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՆԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ»
ԵՎ «ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒ-
ԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՆԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ԱՐՁԱՆԱ-
ԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՆԱՅԱՍ-
ՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒ-
ԹՅԱՆ ՆԱԲՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

12 հունվարի 2010թ.

Նայասրանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Գ. Նարոյթունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ն. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի,
Մ. Թովուզյանի, Վ. Նովհաննիսյանի (զեկուցող), Ն. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի,
Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Նանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝
Նայասրանի Նանրապետության արտաքին գործերի նախարար Է. Նալբանդյանի,

համաձայն Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի
2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի
մասին» Նայասրանի Նանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2009 թվականի հոկտեմբերի
10-ին Ցյուրիխ քաղաքում ստորագրված՝ «Նայասրանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի
Նանրապետության միջեւ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու մասին»
եւ «Նայասրանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի Նանրապետության միջեւ հարա-
բերությունների զարգացման մասին» արձանագրություններում ամրագրված պարտա-
վորությունների՝ Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրությանը համապատաս-
խանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Նանրապետության Նախագահի՝ 17 նոյեմբերի 2009թ. ՆՏ սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով դիմումը, գործով գեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Նանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրությունները եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայասրանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Նայասրանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի Նանրապետության միջեւ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու մասին» եւ «Նայասրանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի Նանրապետության միջեւ հարաբերությունների զարգացման մասին» արձանագրություններն ստորագրել են Նայասրանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի Նանրապետության արտաքին գործերի նախարարները 2009թ. հոկտեմբերի 10-ին Ցյուրիխ քաղաքում:

«Նայասրանի Նանրապետության միջազգային պայմանագրերի մասին» ՆՏ օրենքի 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն Նայասրանի Նանրապետության միջազգային պայմանագիր է համարվում ցանկացած գրավոր համաձայնություն, «...որ ձեւակերպվել է պայմանագրի, համաձայնագրի, կոնվենցիայի, հուշագրի, **արձանագրության** տեսքով կամ որեւէ այլ անվանումով փաստաթղթի տեսքով, կամ որն արտահայտվել է նույնների կամ նամակների փոխանակումով»:

Օրենքի 24-րդ հոդվածի համաձայն **միջպետական միջազգային պայմանագրերը** ենթակա են վավերացման ՆՏ Ազգային ժողովի կողմից: Ընդ որում, օրենքի 7-րդ հոդվածի համաձայն **միջպետական պայմանագրով** կարգավորվող հարաբերություններ են, մասնավորապես, որեւէ երկրի հետ քաղաքական, համագործակցության կամ հյուպատոսական հարաբերությունները:

Միջազգային պայմանագրերի իրավունքի մասին Վիեննայի 1969թ. կոնվենցիայով (հոդվածներ 2, 14), ՆՏ Սահմանադրության 81-րդ հոդվածի 2-րդ կետի ե) ենթակետով, «Նայասրանի Նանրապետության միջազգային պայմանագրերի մասին» ՆՏ օրենքով (հոդվ. 24) սահմանված է նաեւ, որ վավերացման են ենթակա բոլոր այն միջազգային պայմանագրերը, որոնցով նախատեսվում է վավերացում:

ՆՏ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն մինչեւ միջազգային պայմանագրի վավերացումը ՆՏ սահմանադրական դատարանն օրենքով սահմանված նախնական վերահսկողության կարգով **որոշում է նրանում ամրագրված պարտավորությունների** համապատասխանությունը Սահմանադրությանը:

2. Ըստ գործի նյութերի՝ Նայասփանի Նանրապետության անկախացումից հետո երկու հարեւան երկրների միջև դիվանագիտական հարաբերություններ չեն հաստատվել, իսկ դրանց բացակայության պայմաններում եւ պարճառով կուրակվել են բազմաթիվ իրավապայմանագրային խնդիրներ, որոնք մեկ ակտով՝ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատմամբ, լուծվել չեն կարող: Այդ նկատառումով, բացի դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման մասին արձանագրությունից, ստորագրվել է երկու պետությունների միջև հարաբերությունների զարգացման մասին արձանագրությունը: Ու թեև երկու արձանագրությունները ձեւական տեսակետից առանձին փաստաթղթեր են, սակայն դրանց իրավակարգավորման առարկաները փոխապայմանավորված են ու փոխլրացնող, ստորագրվել են միեւնույն օրը, կապված են միմյանց կապարվող հղումներով, դրանցով սրանձնվող փոխադարձ պարտավորությունները նույնպես փոխկապակցված են: Նշված հանգամանքներից ելնելով դրանց վավերագրերը փոխանակվելու են միաժամանակ եւ դրանք ուժի մեջ են մտնելու միեւնույն օրը: Ընդ որում, Միջազգային պայմանագրերի իրավունքի մասին Վիեննայի 1969թ. կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետում սահմանված է, որ «պայմանագիր» նշանակում է պետությունների միջև գրավոր ձևով կնքված և միջազգային իրավունքով կարգավորվող միջազգային համաձայնություն, **անկախ նրանից, այդ համաձայնությունը պարունակվում է մեկ կամ երկու, կամ միմյանց հետ կապված մի քանի փաստաթղթերում**, ինչպես նաև անկախ դրա կոնկրետ անվանումից:

Տիշյալ երկու արձանագրությունները միասին առաջին քայլն են, որոնք իրավական հիմք են հանդիսանում երկու պետությունների իրավագործության շրջանակներում միջպետական հարաբերությունների կարգավորմանն ուղղված հետագա գործողությունների համար:

3. Քննության առարկայի շրջանակներում ներկայացված արձանագրությունների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ երկու երկրները, հիմք ընդունելով միջազգային իրավունքի հիմնարար սկզբունքները, վկայակոչելով միջազգային բազմակողմ համաձայնագրերով սրանձնած իրենց պարտավորությունները, առաջնորդվելով, մասնավորապես, ՄԱԿ-ի կանոնադրությամբ նախատեսված՝ միջազգային խաղաղությանն ու անվտանգությանը նպաստելու, անդամ պետությունների ինքնիշխան հավասարությունը ճանաչելու հանձնառությամբ, նպատակ ունենալով պետական մակարդակով երկխոսության ծավալման միջոցով հասնել փոխադարձ ոլորտներում միջպետական բնականոն հարաբերությունների հաստատմանն ու զարգացման՝ փոխադարձության հիման վրա **համաձայնել են.**

- հաստատել դիվանագիտական հարաբերություններ՝ Դիվանագիտական հարաբերությունների մասին Վիեննայի 1961 թվականի կոնվենցիային համապատասխան եւ փոխանակել դիվանագիտական ներկայացուցչություններ,

- բացել ընդհանուր սահմանը «Նայաստանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի Նանրապետության միջեւ հարաբերությունների զարգացման մասին» արձանագրության ուժի մեջ մտնելուց հետո երկու ամսվա ընթացքում,

- երկու երկրների արտաքին գործերի նախարարությունների միջեւ կանոնավոր կերպով անցկացնել քաղաքական խորհրդակցություններ,

- իրականացնել երկու ժողովուրդների միջեւ փոխվստահության վերականգնմանն ուղղված պարմական հարթության երկխոսություն, այդ թվում պարմական փաստաթղթերի եւ արխիվների անկողմնակալ գիտական ուսումնասիրություն՝ առկա խնդիրների սահմանման ու առաջարկների ձեւակերպման համար,

- առավելագույնս օգրագործել երկու երկրների միջեւ գոյություն ունեցող՝ փրանսպորտային, հաղորդակցության եւ էներգետիկ ենթակառուցվածքներն ու ցանցերը եւ միջոցներ ձեռնարկել այդ ուղղությամբ,

- ստեղծել երկկողմ իրավական դաշտ՝ երկու երկրների միջեւ համագործակցությունը խթանելու նպատակով,

- համագործակցել գիտության եւ կրթության ոլորտներում համապատասխան հաստատությունների միջեւ հարաբերությունները խրախուսելու, ինչպես նաեւ մասնագետների եւ ուսանողների փոխանակումը խթանելու միջոցով եւ աշխատանք փոխել երկու կողմերի մշակութային ժառանգության պահպանման եւ համարել մշակութային ծրագրեր սկսելու նպատակով,

- համագործակցություն հաստատել հյուպատոսական բնագավառում՝ Նյուպատոսական հարաբերությունների մասին Վիեննայի 1963 թվականի կոնվենցիայի համաձայն, երկու երկրների քաղաքացիներին անհրաժեշտ աջակցություն եւ պաշտպանություն ցուցաբերելու նպատակով,

- ձեռնարկել կոնկրետ միջոցներ երկու երկրների միջեւ առեւտուրը, զբոսաշրջությունը եւ փոստական համագործակցությունը զարգացնելու նպատակով,

- սկսել երկխոսություն եւ ամրապնդել համագործակցությունը բնապահպանական հարցերով:

Կողմերը նաեւ համաձայնել են ստեղծել միջկառավարական երկկողմ հանձնաժողով, որը բաղկացած կլինի առանձին ենթահանձնաժողովներից: Միջկառավարական հանձնաժողովի եւ նրա ենթահանձնաժողովների աշխատանքների մշակման նպատակով սահմանված ժամկետում կստեղծվի աշխատանքային խումբ՝ կողմերի արագործնախա-

րարների ղեկավարությամբ: Նամաձայնեցված են աշխատանքների հաստատման կարգը, Միջկառավարական հանձնաժողովի և ենթահանձնաժողովների աշխատանքներն սկսելու ժամանակացույցը: «Նայաստանի Նանրապետության և Թուրքիայի Նանրապետության միջև հարաբերությունների զարգացման մասին» արձանագրության իրագործման համար երկու կողմերի համաձայնեցրած ժամանակացույցը և փարբերը ներկայացված են Արձանագրության անբաժանելի մասը կազմող հավելվածում:

Կողմերի փոխհամաձայնությամբ ստանձնվող վերոհիշյալ պարտավորությունները, ինչպես նշվեց, փոխալսմանավորված են, որից ելնելով «Նայաստանի Նանրապետության և Թուրքիայի Նանրապետության միջև դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու մասին» և «Նայաստանի Նանրապետության և Թուրքիայի Նանրապետության միջև հարաբերությունների զարգացման մասին» արձանագրություններն **ուժի մեջ են մտնում նույն օրը`** վավերագրերի փոխանակմանը հաջորդող առաջին ամսվա առաջին օրը: Դա նաև ենթադրում է, որ այդ արձանագրություններից մեկն առանց մյուսի իրավաբանական ուժ ստանալ ու գործել չի կարող:

Արձանագրությունները կազմված են հայերեն, թուրքերեն և անգլերեն` հավասարազոր երկու բնօրինակներով: Մեկնաբանության փարբերության դեպքում գերակայությունը փրվում է անգլերեն տեքստին, որը նույնպես ուսումնասիրվել է սահմանադրական դատարանի կողմից:

4. Սահմանադրական դատարանն իր իրավասության շրջանակներում Նայաստանի Նանրապետության կողմից ստանձնվող պարտավորությունների, արձանագրությունների համատեքստի, առարկայի ու նպատակների սահմանադրաիրավական բովանդակության համալիր վերլուծության հիման վրա արտահայտում է հետևյալ իրավական դիրքորոշումները.

ա) «Նայաստանի Նանրապետության և Թուրքիայի Նանրապետության միջև դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու մասին» և «Նայաստանի Նանրապետության և Թուրքիայի Նանրապետության միջև հարաբերությունների զարգացման մասին» արձանագրություններով ստանձնվող **փոխադարձ պարտավորությունները`** միջազգային իրավունքի սկզբունքներին համապատասխան, **ունեն բացառապես երկկողմանի միջպետական բնույթ** և չեն կարող վերաբերել ու փարաբնույթ հղումներով վերագրվել որևէ երրորդ կողմի կամ վերջինիս հետ սույն արձանագրություններն ստորագրած կողմերի փոխհարաբերություններին.

բ) միջազգային պայմանագրերի նախաբաններում համընդհանուր ճանաչում ու լայն կիրառում գրած` **«հաշվի առնելով»**, **«նկատի ունենալով»**, **«ճանաչելով»**, **«նշելով»**,

«ղեկավարվելով», «ձգտելով», «գիտակցելով», «կարեւորելով», «հաստատելով», «վերահաստատելով», «հավաստելով», «վկայակոչելով», «հիշեցնելով», «ընդունելով», «համոզված լինելով» եւ այլ եզրույթներն արձանագրում են գոյություն ունեցող, փաստացի իրողություններ, ցանկություններ, նպատակներ, ձգտումներ, որոշակի ընդհանուր սկզբունքներ եւ այլն, որոնք նկատի ունենալով՝ պայմանագրի կողմերը փոխադարձության սկզբունքով **համաձայնում են ստանձնել որոշակի միջազգային իրավական պարտավորություններ:** Նիշյալ արձանագրություններով ստանձնվող երկու կոնկրետ պարտավորությունները՝ «...հաստատել դիվանագիտական հարաբերություններ» եւ «...բացել ընդհանուր սահմանը», ունեն փոխպայմանավորված ելակետային նշանակություն: Ներկայումս, այդ արձանագրություններում ամրագրված մյուս բոլոր պարտավորությունները միջազգային իրավական ուժ կարող են ունենալ Նայասպանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի Նանրապետության միջեւ փաստացի սահմանի բաց լինելու եւ կոնկրետ դիվանագիտական հարաբերությունների առկայության դեպքում, **որը ենթադրում է անհրաժեշտ նախադրյալների ապահովում կողմերի ստանձնած պայմանագրային պարտավորությունները կատարելու համար.**

գ) նշված արձանագրությունները չեն նախատեսում վիճելի հարցերի լուծման, պայմանագրային պարտավորությունների կասեցման կամ դադարեցման ընթացակարգեր ու պայմաններ: Առավելապես շեշտադրումը կատարվում է ցանկությունների, նպատակների, հարաբերությունների հետագա զարգացման նախադրյալների ստեղծման մտադրությունների վրա: Ուստի սահմանադրական դատարանը նկատի է առնում, որ երկու երկրների միջեւ փոխադրում հարաբերությունների հետագա հաստատումն ու զարգացումը խարսխված կլինի երկու պետությունների միջև գրավոր ձևով կնքված և միջազգային իրավունքով կարգավորվող կոնկրետ համաձայնությունների վրա (համաձայն Միջազգային պայմանագրերի իրավունքի մասին Վիեննայի 1969թ. կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետի a) ենթակետի), որոնցով ստանձնվող պարտավորությունների սահմանադրականության գնահատման հարցը ՆՆ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՆ օրենքի 72-րդ հոդվածի համաձայն կդառնա ինքնուրույն քննության առարկա.

դ) «Նայասպանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի Նանրապետության միջեւ հարաբերությունների զարգացման մասին» արձանագրությամբ նախատեսված՝ ընդհանուր սահմանը բացելու վերաբերյալ կողմերի հանձնառության շրջանակներում Նայասպանի Նանրապետության հանձնառությունը վերաբերելի է սահմանային անցակետերի բնականոն գործունեությունն իր կողմից ապահովելու հետ կապված իրավակազմակերպչական ու կառուցակարգային խնդիրները լուծելու պարտաստականությանը.

ե) միջազգային պայմանագրերը Նայաստանի Նանրապետության համար իրավաբանական ուժ կարող են ունենալ միայն ՆՆ Սահմանադրության 6-րդ հոդվածով նախատեսված իրավակարգավորման շրջանակներում՝ նկատի ունենալով միջազգային իրավունքի փեսանկյունից դրանց վավերականության ու ՆՆ Սահմանադրությամբ սահմանված ընթացակարգով Նայաստանի Նանրապետության իրավական համակարգի բաղկացուցիչ մաս լինելու հանգամանքները:

5. ՆՆ սահմանադրական դատարանը գրնում է նաեւ, որ «Նայաստանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի Նանրապետության միջեւ հարաբերությունների զարգացման մասին» արձանագրության դրույթները Նայաստանի Նանրապետության օրինաստեղծ ու իրավակիրառական պրակտիկայում, ինչպես նաեւ միջպետական հարաբերություններում չեն կարող մեկնաբանվել ու կիրառվել այնպես, որը կհակասի ՆՆ Սահմանադրության նախաբանի դրույթներին եւ Նայաստանի անկախության մասին հռչակագրի 11-րդ կետի պահանջներին:

6. Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում, որպեսզի Նայաստանի Նանրապետության կողմից ձեռնարկվող քայլերը՝ նախատեսվող պարտավորությունների սրանձնման եւ դրանց կատարումն անհրաժեշտ օրենսդրական ու կառուցակարգային երաշխիքներով ապահովելու ուղղությամբ, ներդաշնակ լինեն սույն որոշման մեջ ներկայացված իրավական դիրքորոշումներին եւ Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրությամբ ամրագրված սահմանադրական կարգի հիմնարար սկզբունքներին:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից, հաշվի առնելով սույն որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները եւ ղեկավարվելով Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Նայաստանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի Նանրապետության միջեւ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու մասին» եւ «Նայաստանի Նանրապետության եւ Թուրքիայի Նանրապետության միջեւ հարաբերությունների զարգացման

մասին» արձանագրություններում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՏՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

12 հունվարի 2010 թվականի
ՍԴՈ - 850